№ 34 (צווייטער יאָרגאַנג) פּרייז 10 גראָשן

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.
BIALER WOCHENBLAT

ביאַלער וואָכנבלאַט

Biała-Podlaska, dnia 30 sierpnia 1935 r. ביאַלע-פּאָדל., פרייטאָג פ׳ שופטים, תרצ״ה, 30 אויגוסט.

באַקאַנטמאַכונג.

איך מאַך באַקאַנט ביאַלע און אומגעגנט אַז מיין פאַבריק פון

טריקאָטאַזש

בריסקער גאַס № 19

איז פאַרזען מיט אַ גרויסן אויסוואַל פון פאַרשידענעווינטער-סחורות צו פאַבריק-פרייזן. — ס׳ווערן אויך געזוכט קוואַליפיצירטע נייטאָרינס, שפּאָלערינס, ווי אויך מענטשן אויף דער לערע.

שמואל ליבערמאַן

אַדרעס פאַר בריוו און געלט-זענדונגען:
Red. „BIALER WOCHENBLAT",
Biała-Podl. ul. Pierackiego 15.
Skrz. poczt. 28.
Konto rozrach. № 3.

KOMUNALNA KASA OSZCZĘDNOŚCI powiatu Biała-Podlaska

przyjmuje wkłady oszczędnościowe i lokaty począwszy od 1 zł., płaci od 4% do 6½% rocznie.

Tajemnica wkładów ustawowo zastrzeżona!

Za wkłady i lokaty odpowiada Powiatowy Związek Komunalny w Białej Podlaskiej całym swoim majątkiem i dochodami.

Oszczędzajcie i lokujcie swoje oszczędności w K. K. O., bo tam są one najpewniejsze i przynoszą korzyść Wam!

SPÓŁDZIELCZY BANK UDZIAŁOWY w BIAŁEJ-PODLASKIEJ.

קאָאָפּעראַטיווע פאַיען-באַנק אין ביאַלאַ-פּאָדלאַסקאַ.

מעלדונג!

דערמיט מעלדן מיר די באַזיצער פון אונזערע פרעמירטע שפּאָר-ביכלעך, אַז דער ענדגילטיקער טערמין צוצוצאָלן די פעלנדע סומע, כדי צו קאָנען אָנטיילנעמען אין גורל פון די פרעמיעס — איז דער 1-טער סעפּטעמבער ד. י.

ביאַלע, 28.8—35

די פאַרוואַלטונג.

באַקאַנטמאַכונג.

דערמיט מאַך איך באַקאַנט, אַז פון 15-טן אויגוסט ד. י. האָב איך באַקומען די אויסשליסלעכע פאַרטרעטערשאַפט אויף ביאַלע פון דעם פאַרקויף אַלעראַרט

מענער-וועש אויסאַרבעטונגען

ווי אויבער-העמדער, נאַכט- און ספּאָרטאָווע העמדער, פּיזשאַמעס, קאַלעסאָנען, ווייסע קראַגן און אנד.

פון דער אַלטער גוט-באַקאַנטער וואַרשעווער פירמע „AKAS" (אינהאַבער ברידער קאַהאַן) די פירמע עקז. פון יאָר 1880.

אַלץ ווערט פאַרקויפט צו פאַבריקס-פרייזן.

מיט אַכטונג: **ב. ליווערנאַנט.**

בריסקער גאַס נומער **12**

די אויבערהעמדער פון דער פירמע „**AKAS**" האָבן די פולע מאָס 3 מעטער.

אַלע אַרבעטן	דערמיט מאַך איך באַקאַנט אַז דעם 25-טן אויגוסט האָב איך געעפנט **אַ דאַמען-שניידער-וואַרשטאַט** אין ביאַלע, **גראַבאַנאָווער 28** (1-טער שטאָק) איך פיר אויס אַלע אַרבעטן אויפן געביט פון דאַמען-שניידעריי. מיט אַכטונג: **ל. קראַמאַרוש.**	ביליקע פרייזן

„MICHAŁA"

plaster wyniszczający odciski

jest najlepszym środkiem do usuwania odcisków i zgrubiałej skóry, idealny plaster wyrabiany po 10 letniem fachowem doświadczeniu, działa niezawodnie przy najbardziej zestarzałych odciskach.

Kino Dźwiękowe „TĘCZA"

פון דאָנערשטאָג **דעם** 29-טן ביז זונטאָג דעם 1-טן סעפּטעמבער

סענסאַציאָנעלע דראַמע פון לעבן פון די לייכטזיניקע אומדערפאַרענע מיידלעך

די טענצערינס פון בוענאָס-איירעס

(Tancerki z Buenos-Aires)

מיטן אָנטייל פון **דימאַ פאַרלאָ.**

פון מאָנטאָג די **הערשערין פון לבנון** אַ פילם פון אַפריקאַנישן לעבן.

Płyn od potu nóg „MICHAŁA"

niezawodnie usuwa pocenie się nóg, skutek po jednem użyciu

Tysiące podziękowań.

הערציקע ווונטשן דער פרל׳ **רבקה טייטלבוים** און פאַמיליע צו אירע תנאים מיט ה׳ **ראובן גאַנציאַזש**

נטע אַלטביר און פאַמיליע.

שבת, דעם 31-טן ד. ח. **4** נאָכמיטאָג קומט פאָר אויפן וואָליער ספּאָרט-סטאַדיאָן

אַ פוטבאָל-מעטש

צווישן „לאָט" און „גוויאַזדאַ"

די זיצונג וועגן אַ שול-

מאָרגן, שבת 9 אָוונט קומט פאָר אין קהלה-זאַל אַ ברייטע באַראַטונג געווידמעט דאָס גרינדן אַ יידישע פאָלקס-שול אין ביאַלע. צו דער באַראַטונג זענען געלאַדן געוואָרן אַלע אָן אויסנאַם גרופּירונגען. די באַראַטונג וועט דאַרפן וויילן אַ קאָמיטעט, וועלכער זאָל שאַפן די נויטיקע געלט-מיטלען. וועגן כאַראַקטער פון דער שול וועט מען דעצידירן דאַן, ווען די מיטלען וועלן שוין זיין געשאַפן.

ס׳איז צו האָפן, אַז אַלע געלאַדענע וועלן זיכער קומען צו דער וויכטיקער זיצונג.

הילפס-רינג

צו פאַרפעסטיקן און פאַרזיכערן די עקזיסטענץ פון „ביאַלער וואָכנבלאַט".

פרוי אַגודשע מאַסטבוים ענטפערט מיט 2 זל.

ה׳ א. מאַסטבוים (וואַרשע) ענטפערט מיט 5 זל.

ה׳ אהרן מאָזעס (וואַרשע) ענטפערט מיט 3 זל.

ה׳ י. קריידשטיין (לאָדזש) ענטפערט מיט 3 זל. און רופט אַרויס ה׳ אברהם פינקלשטיין (קעלץ).

ה׳ חיים גרינבערג (לאָדזש) ענטפערט מיט 3 זל. און רופט אַרויס ה׳ וואָלף ווייצמאַן (ביאַלע) און ה׳ חיים מאַסטבוים (לאָדזש).

ה׳ ישעיה׳ סטאָלאָווי ענטפערט מיט 1 זל. און רופט אַרויס פרל׳ איטע פלאַט, ה״ה: תנחום אורמאַכער, משה פרעטער.

ה׳ יהושע איידלשטיין ענטפערט 1 זל.

ה׳ לייביש ווינבערג ענטפערט 1 זל. און רופט אַרויס די ה״ה: ב. י. איידלשטיין, לייביש ריכטער, א. בראַנדווימאַן.

ה׳ העניך שיינבערג ענטפערט 1 זל.

ה׳ טוביה בלומענקראַנץ ענטפערט 1 זל. און רופט אַרויס ה׳ נח ראַדזינעק.

ה׳ לייב קרייזלמאַן ענטפערט 1 זל.

אַכטונג! אַכטונג!

עס איז געעפנט געוואָרן אין ביאַלע-פּאָדל. פּלאַץ וואָלנאָשטשי 6

אַ פּראַכטפולער קאַפע

מיט די מאָדערנסטע איינריכטונגען א. ג.

„CAFE RAJ"

יעדן שבת און זונטאָג - **דאַנסינגען** ביי דער באַגלייטונג פון די ה״ה בלאַנקלעדער - **רושאַו-אָרקעסטער.**

קאַווע פון אַ ספּעציעלן אַפּאַראַט „עקסטראַ". וואָלאָסקע ליאָדעס. ביל אַמעריקאַנסקי.

יעדן אָוונט מוזיק. • פיינע באַהאַנדלונג. • איינטריט פריי.

עס איז אייער פליכט צו קומען מאָרגן אויף דער שול-פאַרזאַמלונג!

דער ערשטער שריט

צוזאַמען מיטן אָנהויב פון מלוכה'שן שול-יאָר וועט אויך ביי אונז אין ביאַלע זיך אָנהויבן די שותפות און אחריותפולע אַרבעט פון אויפבויען אַ דערציונג-וואַרשטאַט פאַר אונזער צוקונפטס-דור.

מאָרגן, שבת וועל'ן זיך אַרום 9 אָוונט צונויפקומען אין לאָקאַל פון דער קהלה די פאַראינטערעסירטע געזעלשאַפטלעכע טוער, די יידישע עלטערן, וועלכע זאָרגן וועגן גורל און מאָרגן פון זייערע קינדער, לערער און שול-טוער, ווי אויך די אַלע נאַציאָנאַלע, עסקנים וועמען עס ליגט נאָר אויפן האַרצן און געוויסן די הייליקע אויפגאַבע פון בויען אַ שול.

פיל, זייער פיל פרווון זענען שוין אויף דעם געביט געמאַכט געוואָרן ביי אונז אין ביאַלע. די אַלע פרווון האָבן זיך אָבער געענדיקט תמיד מיט אַ דורכפאַל, ווייל עס האָט געפעלט דער צענטראַלער אָרגאַן, וועלכער זאָל טאָג-איין טאָג-אויס מאָנען און דערמאָנען וועגן זיינע פליכטן לגבי דעם שול-קאָמיטעט. היינט וועט אַלס דער אָרגאַן און געוויסן-מאָנער דינען אונזער ביאַלער טריבונע, דאָס „ביאַלער וואָכנבלאַט". פון די שפּאַלטן פון אונזער צייטונג וועט זיך כסדר הערן דער רוף צו אַ פאַרשטאַרקטער, ענערגישער טעטיקייט פון די איניציאַטאָרן און קאָמיטעט-מיטגלידער.

לאָמיר האָפן, אַז דאָסמאָל וועט אונזער איניציאַטיוו געקרוינט ווערן מיטן געוואונטשן דערפאָלג און שוין ביים האַלב-יאָר פון יאַנואַר 1936 וועלן זיך אָנהויבן די לימודים אין אונזער ביאַלער יידישער פאָלקס-שול.

עס איז אַ הייליקע פליכט פון אַלע איינגעלאַדענע צו קומען צו דער דאָזיקער וויכטיקער באַראַטונג. קיינער, אָן שום אויסנאַם, טאָר נישט פעלן ביים טיש, בעת די באַראַטונגען, ווי אַזוי אַראָפּצונעמען דעם שאַנד-פלעק, וועלכער ליגט אויף אונזער שטאָט צוליבן מאַנגל אין אַן אייגענער יידישער פאָלקס-שול. לאָמיר זיך איצט נעמען אַלס ביישפּיל: מעזריטש, ראַדזין, אָדער זשעלעכאָוו, צי אַפילו אונזערע אַרומיקע שטעטלעך, שוין נישט רעדנדיק פון שעדלעץ אָדער בריסק.

געוויס וועלן די איניציאַטאָרן קומען מיט אַ קאָנקרעטן פּלאַן פאַר די פאַרזאַמלטע. דער פּלאַן דאַרף מיטן פולן ערנסט אַנאַליזירט ווערן און עס דאַרפן גלייך אויסגעאַרבעט ווערן גענויע פּרטים פון אַ ברייטצוגיקער אַקציע אין וועלכער עס זאָלן אַריינגעצויגן ווערן די ברייטסטע שיכטן פון אונזערע ביאַלער יידן, סיי דאָ אין שטאָט, סיי אומעטום ווו זיי געפינען זיך: אין פּוילן, צי אין די נאָענטע און ווייטע מדינות פון אייראָפּע אָדער מעבר-לים.

אַלע צו דער אַרבעט! די שול-אַקציע איז די איינציקע, פאַר וועלכער עס איז זיכער ווערט צו ווידמען אַלע כחות, סיי פון אונזער יוגנט, ווי פון עלטערן דור.

מיר זענען איבערצייגט, אַז אונזער אָפּטימיסטישע שטימונג וועט — טראָץ אַלע שוואַרצזעער — באַהערשן די פאַרזאַמלטע, וועלכע וועלן זיך באַטייליקן אין דער מאָרגנדיקער באַראַטונג.

אינם דאָזיקן גלויבן ווינטשן מיר דערפאָלג און דער אַרבעט די אַלע פערזאָנען, וועלכע נעמען אויף זייערע פלייצעס דעם שווערן עול צו רעאַליזירן דעם פּראָיעקט פון אויפבויען אַן אייגענע יידישע פאָלקס-שול פאַר די יידישע קינדערלעך אין ביאַלע.

אַ היגער.

אין ביאַלער וואַל-קעסל...

די מאָראַלישע סאַנאַציע...

די עיקר-פּאָלעמיק ווערט געפירט צווישן דער סאַנאַציע און ענדעציע. די אויפרופן זייערע זענען געשריבן מיט אַ „געשליפענער" „ליטעראַרישער" שפּראַך. מען וואַרפט זיך פאָר פון קרימינעלע פאַרברעכנס. אַזוי למשל, שרייבט די פעדעראַציע, אַז דער געוו. סעקרעטאַר פון דער ענדעציע הענטשעל איז אַ שמוקלער ביי דער גרענעץ. דער איציקער סעקרעטאַר יאַרמושעוויטש טראָגט אויף זיך אַן אורטייל פון 8 חדשים תפיסה. זיין ברודער, סטאַניסלאַוו איז אָפּגעזעסן 4 יאָר פאַר דערמאָרדן סלאַווינסקין, פרל' וואַלעריאַ זאָל האָבן פאַרזוכט דעם טעם פון קאַרטוז-בערעזע... בולאַוואַ און באָזשיק זענען פאַרמשפּט פאַר גנבות מיט איינברוך... אַזוי פיל דער סאַנאַציע אויפרוף.

די ענדעקעס ווידער האָבן אין די פענסטער פון זייער לאָקאַל אויפגעהאָנגען קאַריקאַטורן און געשריבענע דערקלערונגען פון זייערע מנהיגים, אַז הענטשעל איז גאָר אַ גוט-באַצאָלטער סאַנאַטאָרישער טוער...

די ענדעקעס האָבן אויף זונטאָג אויך אַראָפּגעבראַכט זייערע נאַראָ-לייט, וועלכע מיר האָבן שוין נישט געהאַט דאָס „פאַרגעניגן" צו זען זינט דער דערמאָרדונג פון מיניסטער גענ. פּיעראַצקי. די נאַראָ-לייט האָבן פראַנק און פריי אין די מונדורן מיט דעם „בליק" שפּאַצירט אויף די ביאַלער גאַסן טיילנדיק אויפרופן צו באָיקאָטירן די וואַלן און... די יידן. אַ נידערטרעכטיקער אַנטי-יידישער אויפרוף געדרוקט אין פּויזן געפינט זיך אין אונזער רעדאַקציע.

קיינער האָט נישט רעאַגירט אויף דער אָרגאַניזירטער אַקציע פון די נאַראַ-לאָבוזעס, ווייל סוף כל סוף איז דאָך דער אַנטי-וואַל-אויפרוף געווען זייער איידל געשריבן, אַלא דער אַנטי-יידישער אויפרוף? דאָס איז דאָך נישט קיין ענין, ס'זאָל זיך לוינען דערמיט צו באַשעפטיקן...

אַזוי ווערן געפירט אין אַ „גערייניקטער" אַטמאָספערע, וואַלן, וועלכע דאַרפן עס באַשטעטיקן, אַז מיר זענען אַריין אין דער תקופה פון „מאָראַלישער סאַנאַציע"...

דער פאָרשפּיל צו די סיים-וואַלן

וועגן די סיים-וואַלן רעדט מען אַבסאָלוט נישט און מען הערט אַפילו נישט וועגן זיי. קיין וואונדער נישט. וועמען פון דער י י ד י ש ע ר באַפעלקערונג קאָן אינטערעסירן אַזאַ עסק?

היינטיקן זונטאָג האָבן זיך די קאַנדידאַטן, וועלכע דאַרפן אונז בחסד עליון רעפּרעזענטירן אין נייעם סיים, פאַרזאַמעלט אין זאַל פון קינאָ „טענטשאַ", וועלכער איז געווען גאַנץ שיטער באַזעצט מיט אַ ביסל באַאַמטע, פעדעראַציע-מענטשן און אַביסל ענדעקישע לאָבוזעס.

דער ערשטער האָט גערעדט דער ה' מירסקי, וועלכער האָט אויפגעקלערט, אַז אייגנטלעך האָט ער נישט וואָס צו רעדן, ווייל די באַפעלקערונג קען אים שוין פון אַנדערע אויפטריטן וועגן פּאָליטישע און ווירטשאַפטלעכע פראַגן.

דער צווייטער האָט באַקומען אַ וואָרט דער לערער ה' באַקאָן, אַ יינגערמאַן, וואָס האָט באַלד פון אָנהויב אַרויסגעריטן אויפן באַקאַנטן פערדל, אַז אַלע אויסער דער סאַנאַציע זענען אונטערגעקויפט דורך די באָלשעוויקעס אָדער דורך די דייטשע היטלער-לייט. די אָנוועזנדע האָבן אים געמאַכט צווישנרופן: אַז ביי די היינטיקע וואַלן טאָר מען נישט רעדן וועגן פאָלק. ווייל ס'קומט ביי זיי אַבסאָלוט נישט צום אויסדרוק דער פאָלקס-ווילן.

דער דריטער קאַנדידאַט, אינסטרוקטאָר פון „ראָלניק" ה' זשעלינסקי, האָט געלערנט אַ קאַפּיטל געשיכטע און אויפגעוויזן אויף דער גרויסער באַדייטונג פון דער רעוואָלוציע אין 1926. דערביי פאַלן אין זאַל צאָלרייכע צווישנרופן: זאָל לעבן די רעוואָלוציע! די שטימונג אין זאַל ווערט אַן אויפגערייצטע. די פעדעראַציע-מענטשן וואַרפן זיך צו די שטערער, וועלכע ווערן מכבוד גדול אַרויסגעפירט פון זאַל. די געציילטע אָנוועזנדע יידן רוקן זיך נענטער צו צו די פּיון...

ווען ס'ווערט רויקער פאַרענדיקט ה' זשעליוסקי זיין רעדע.

דער לעצטער נעמט דאָס וואָרט דער מעזריטשער פּריץ גראַף פּאָטאָצקי. אין אַ פּאָזע פון אַ האַר און לערער, גיט ער אַ „לעקציע" דער אָפּאָזיציע, רעדנדיק געמיטלעך, ווי ס'פּאַסט פאַר אַ פּריץ פון דורי-דורות.

פון די קעגנער האָט, פאַרשטענדלעך, קיינער צום וואָרט נישט געמעלדעט זיך. דאָס „פאָלק" איז דאָך עפּעס איינשטימיק.

די אַלע, וועלכע זענען געקומען הערן עפּעס אַ פּראָגראַם האָבן זיך געבעטן ביטער אַנטוישט. דאָס איינציקע, וואָס מען האָט געהערט פון אַלע קאַנדידאַטן אויפן בענקל איז געווען דאָס באַקאַנטע לידל, אַז היינט איז נישט אַמאָל און ס'דאַרף הערשן „יעדנאָשטש"... דאָס איז דער „פּראָגראַם" פון אונזערע פאָלקס-פאַרטרעטער.

דער פאָרשטייער פון „ראָלניק" מיטן פּריץ פון מעזריטש, מיטן לערער פון די „יידנפריינטלעכע" האַנדלס-שולן, ווילן אויך רעפּרעזענטירן דאָס ביאַלער, מעזריטשער, ראַדזינער און וולאָדאַווער יידנטום... לאָמיר האָפן, אַז די דאָזיקע פאָרשטייער וועלן כאָטש נישט קאָנען זאָגן, אַז אויך די יידן האָבן זיי מיט זייערע שטימען באַפולמעכטיקט צו רעדן אין אונזער נאָמען.

און די יידן...

אַז אַלע יידן זענען ווייט כרחוק מזרח ממערב, פון דעם גאַנצן נישט-יידישן ענין, ווי דער קינסטלעכער וואַל יריד, איז דאָך קלאָר פאַר אַלעמען. דאָך אָבער זענען מיר געבענטשט מיט „פאָרשטייער", וואָס „רעפּרעזענטירן" אונז צי מ'דאַרף זיי יאָ צי מ'דאַרף זיי נישט.

היינטיקן דינסטאָג איז פאָרגעקומען אַ פאַרזאַמלונג פון די בע-בע עסקנים, האָט מען אויך געלאַדן יידישע פאָרשטייער. איינער האָט רעפּרעזענטירט דעם יידישן „לאַפּפּ", דער צווייטער איז געווען געלאַדן מן הסתם אַלס קהלה-מנהיג. דער דריטער, דער „יידישער" לאָווניק ד"ר נעלבאַרט איז געווען געלאַדן אַלס פאָרשטייער פון... „תרבות"... יאָ, פון דער געזעלשאַפט „תרבות"!!! דאָס איז נישט קיין טעות פון הבחור הזעצער און אויך נישט קיין פּורים-וויץ. געשען איז דאָס דעם 27-טן אויגוסט 1935 יאָר.

אַזוי מען זאָגט, אַז די סאַנאַציע אָריענטירט זיך נישט אין די באַציונגען, וועלכע הערשן אויף דער יידישער גאַס...

מיין אינטערוויו

מיטן דעלעגאַט פון רעליגיעזן פאַראייניקטן בלאָק צום קאָנגרעס פון נ. צ. אָ. אין ביאַלע-פּאָדל.

נאָך שווערער מי בין איך קוים געוואָר געוואָרן, ווער עס איז דער דעלעגאַט פון דעם פאַראייניקטן רעליגיעזן בלאָק אין ביאַלע צום קאָנגרעס. געוויינלעך, ווו זוכט מען אַזאַ ייד אַ חרד — אין די שטיבלעך, בתי-מדרשים, ישיבה און מקוה להבדיל. אָבער קיינער האָט דאָרט נישט געוווּסט ווער דאָס איז.

האָב איך מיר מיישב געווען, כ'וועל רעדן מיטן „קנעפּל" אַליין. ער ווייסט דאָך געוויס, ווער דער שותף זיינער איז. אין אָנהויב האָט ער מיר אַפילו געזאָגט, אַז דאָס איז אַן אָנגעזעענע פּערזענלעכקייט ביי די חרדים, נישט קיין היגער. אַז איך האָב אָבער אָנגעהויבן פרעגן פאַרוואָס מ'האָט גאָרנישט געהערט ביז איצט וועגן אַזאַ בלאָק און מ'האָט גאָרנישט געזען קיינעם, וואָס זאָל דאָ זיין אין ביאַלע דורכצופירן די פאַראייניקונג, האָט ער זיך מודה געווען, אַז ער אַליין ווייסט גאָרנישט, ער האָט איבערהויפּט מיט ציון נישט לאַנג צו טון, נאָר איך זאָל מיר ווענדן צום פאָרשטייער פון די היגע חרדים ה' מ. א. שטיינבערג און געפינען וועל איך אים אָדער אין אַ בודקע אויפן נייעם מאַרק אָדער צווישן די סאַמאָכאָדן. און יגעתי ומצאתי.

כ'האָב אים געטראָפן ביי די סאַמאָכאָדן, אויפלאָדנדיק די געזאַמלטע און געקויפטע קנעפּלעך קיין וואַרשע צו דער צענטראַלע. אַז איך האָב מיר פאַר אים פאָרגעשטעלט אַלס פאָרשטייער פון היגן „וואָכנבלאַט", האָב איך באַלד געזען, אַז ער איז אַן אמתער חרד, האָט געציטערט ווי אַ פישעלע, „שניו דא לדא נקשן" און האָט איינגעשטימט צו געבן מיר אַן אינטערוויו.

— וויפיל רבנים נעמט אַרום די קאַנדידאַטן-ליסטע № 2 — פרעג איך.

— מ'קאָן נאָך נישט וויסן, ווייל די אַלע רבנים, וואָס מ'האָט אין דער ליסטע אַריינגעשטעלט, איז מעגלעך, אַז זיי וועלן אָפּרופן זייערע חתימות כלומרשט אַלס פאַלשע, וועט בכלל קיין רבנים נישט זיין.

— צי וועט איר זיין דער גענעראַל-רעפערענט וועגן די רעליגיעזע אויפגאַבן פון נ.צ.אָ. צי זענען דאָ נאָך רעפערענטן ווי איר?

— לויט ווי די קאַנדידאַטן-ליסטע № 2 ווייזט, וועל איך זיין דער גענעראַל-רעפערענט, ווייל די רבנים לייקענען זייערע חתימות, בלייב איך און לוי יצחק און פון אונז ביידע איז ער דער יונגסטער. געוויס וועלן זיין נאָך אַזעלכע רעפערענטן, עס פעלן ביי אונז נישט קיין יאַטן.

— צי ווערט איר טאַקע, ווי מען גיט אונז איבער, אַרויסגעשיקט דורך אייער גרופּע, אַלס מיטגליד פון דער נ. צ. אָ. וועלט-עקזעקוטיווע, אַלס לייטער פון תורה-רעמאָרטס?

— מ'וויל מיר טאַקע שיקן, נאָר איך וויל נישט מפני כמה טעמים. ערשטנס, פון בנימין לייבס מעשה אָן, ציטער איך פאַרן וואָרט לייטער, צווייטנס דאַרף איך קויפן אַ נייע היטעלע, — דאָס וואָס איך טראָג איז שוין אָפּגעריסן און פאַר קנעפּלעך קריגט מען נישט צו קויפן. דריטנס האָבן חברה ציוניסטן, פון די אַלטע, געפּאַקט מייגס אַ פאָטאָגראַפיע, ווו מען זעט מיר מיט נאָך אַ יאַט אין בלויזן קאָפּ מיט אַ סלאָוואַצקי-קראַגן.

— וועמען האָט אייער פראַקציע דעלעגירט אויף אָפּצוריכטן דאָס גאָטעס-דינסט און וואָסער אָנטייל נעמט איר אינם גאָטעסדינסט?

— אונזער דעלעגאַט איז ברוך גאָטעסדינגער. איך קען אים אַפילו נישט, נאָר אַז ער הייסט אַזוי, מסתמא איז ער ראוי דערצו. מיין אָנטייל וועט זיין דאָס זאָגן דעם פּסוק „אשרי יושבי ביתך" וואָס כ'האָב שוין אויסגעלערנט כמעט אויף אויסנווייניק.

— ווי גרויס וועט זיין אייער פראַקציע אויפן קאָנגרעס?

— דאָס קאָן איך נאָך נישט זאָגן, עס

(סוף אויף דער 4-טער זייט)

מיינע זכרונות

אַמאָליקע ביאַלער ציוניסטן.

IX.

(סוף)

דאָס ציוניסטישע קרייזל ווערט וואָס אַ וואָך גרעסער. דער רעיון הציוני איז אויך שוין צוגעדרונגען אין די חסידישע קרייזן. חסידישע זין, שטיבל-בחורים זענען שוין געכאַפּט געוואָרן אין דעם מינות אַפּיקורסות, וואָס הייסט ציוניזם ר"ל. קנאים מחרחרי ריב, די „אסתרא בלגיני", האָבן געאַרבעט מעשים. מהאָט אָנגעהויבן רודפן יעדן איינעם וואָס מען האָט נאָר געהאַט אויף אים דעם מינדעסטן חשד. איז אַזאַ בחורל נאָר געוואָרן אַ מסלסל בשערות, געטראָגן אַ ווידן שמאַטקעלע אונטערן קאָלנער כמו שניפּסל, אָפּגעפּוצט די שטיוול, האָט ער שוין שבת פאַרנאַכט צו מנחה קיין עליה נישט באַקומען אין שטיבל און אפילו מיט קיין גלילה נישט מכבד געווען. ווער שמועסט נאָך, אַז ס'איז נתגלה געוואָרן אַז אַזאַ בחור לייענט אַמאָל אַ ספר חיצון איז געווען „אחת דתו להמית".

איך געדענק נאָך דעם אָרעמען בחור פון מאָרדי (משה מאָרדער ע"ה), וועלכער איז ביים רבין ז"ל אין בית המדרש געזעסן יומם ולילה און געלערנט. דער רבי ז"ל האָט געהאַלטן פאַר נויטיק אָפּצוגעבן אים איבערן ביה"מ אַ באַזונדער צימער צום וווינען. האָט אָבער למך משה געהאַט אויף אים אַ חשד און פרייטאָג-צו-נאַכטס בעת קבלת שבת איז ער בשתיקה אַרויף צו אים אין צימער אויסגעריסן דעם שלאָס און בודק געווען און — יגעתי מצאתי. ער האָט טאַקע געפונען עפּעס אַ ביכל (התועה בדרכי החיים פון פ. סמאָלענסקי). וואָס פאַר אַ ביכל דאָס איז האָט קיינער נישט געוואוסט און וואָס פאַר אפיקורסות אין דעם שטעקט האָט קיינער פון די לייט נישט פאַרשטאַנען. נאָר אַזוי ווי אויפן רוקן איז געווען אַ ציפער איז עס אַ טריף פסול.

כאָטש דער רבי ז"ל האָט בעתן בויען דעם ביהמ"ד אויסגענומען אַ תנאי, אַז מ'זאָל קיינעם נישט מרחק זיין, נישט אַרויסוואַרפן -- האָבן אים אָט די „אסתרא בלגיני" אַזוי אָנגהויבן צו רודפן (דאָס איז געווען אין דער צייט, ווען דער רבי איז געווען אין מאַריענבאַד), אַז משה מאָרדער האָט געמוזט אַנטלויפן. נישט האָבנדיק אויף אַ באַן-בילעט איז ער געפאָרן אויף די טרעפּלעך פון וואַגאָן און איז אויפן וועג דערהרגעט געוואָרן.

אַזעלכע למך משה'ס האָבן זיך געפונען אין אַלע חסידים-שטיבלעך. אין ביאַלער שטיבל איז געווען יאָספּה מירל וואָס האָט געקאָכט און געזידט אויף די בחורים, אַוש אַ רויך איז געגאַנגען פון ציגאַרל. אַזוי אין גערער, ראַדזינער, קאָצקער, לאָמאַזשער שטיבלעך זענען געווען אַזעלכע בחורים, וואָס זענען נחמץ געוואָרן אין ציוניזם און די למך משה'ס יוספה מירל'ס האָבן אַריינגעבראַכט אַ שנאה צווישן טאַטעס און קינדער, פאַרגעסנדיק דערווייל אַכטונג צו געבן אויף זייערע אייגענע זין...

און חסידישע בחורימלעך זענען זיך שבת בייטאָג אין די זיידענע יופּיצלעך סאַמעטענע היטעלעך און געקרייזלטע פּאהלעך פאַרשטעקט אונטערן היטעלע געגאַנגען אויף די ציוניסטישע פאַרזאַמלונגען נאַטירליך אין געהיים. ביז ס'איז געקומען צו דער ערשטער אָפענער מחלוקת צווישן ציוניסטן און זייערע קעגנער.

עס איז געקומען אַ מטיף, אַ בעל דרשן. קיין נייעס איז עס אין ביאַלע נישט געווען, ווייל יעדע וואָך זענען זיי געווען צוויי-דריי, נאָר דער האָט זיך נישט גערופן ווי אַלע מיטן נאָמען בעל דרשן, מגיד, נאָר „מטיף" (געהייסן האָט ער רבקש) און אויף די קוויטלעך, וואָס ער האָט אויסגעקלעפּט אין ביהמ"ד און שוהל, איז געווען אָפּגעדרוקט אַ מגן-דוד'ל און דאָס קעפּל האָט זיך אָנגעהויבן מיט „כי מציון תצא תורה".

חסידים האָבן באַלד איינגעפונען, אַז אַ מגן דוד און ציון איז געפערלעך און געמאַכט אַ געוואַלט, אַז „עס ברענט אַ פייער" און מ'דאַרף ראַטעווען. מוצש"ק, ווען דער מטיף האָט געזאָלט האַלטן די דרשה, זענען זיי טאַקע געקומען פון די שטיבלעך גאַנצע מחנות און נישט געלאָזט דעם בעל דרשן קומען צום וואָרט. גובר געווען האָט אָבער די מחנה ציוניסטן, וואָס איז שוין דאַן געווען גרויס און האָט זיך שוין נישט באַהאַלטן מיטן סוד.

נאָך איז מיר איינגעקוויצט אין זכרון דער דרוש „שלוש משמרות הוי הלילה", אַז דאָס מיינט מען די דריי גלותן: גלות מצרים, גלות בבל און דעם איצטיקן לעצטן גלות אדום, און דעם מדרש „אין דור שאין בו כאברהם אבינו כיצחק כיעקב כמשה רבינו כשמואל הרמתי" און „שמואל שקול כנגד משה ואהרן", אַזוי אַז אין יעדן דור געפינט זיך אַ מנהיג, אַ נביא, וועלכער וועט אונז העלפן אַרויס פון לעצטן גלות, — און ענדיקט מיט ובא לציון גואל.

דער דרוש האָט אויפן עולם געמאַכט אַ געוואַלטיקן רושם און שטילע באַהאַלטענע ציוניסטן האָבן זיך אָנגעהויבן אַרויסווייזן אין דער עפנטלעכקייט, אַזוי אַז אַזאַ ייד ווי הר' נחמן ראָזנקראַנץ ע"ה איינער פון די ביאַלער פני העיר, נישט קיין חסיד, האָט, כדי אויסצומיידן מחלוקת אין ביהמ"ד, איינגעלאַדן דעם מטיף רבקש צו האַלטן זיינע דרשות אין מתנגדים-שטיבל, וווּ קיינער וועט נישט שטערן און אַזעלכע יידן ווי הר' משה פייעס, ר' מענקע זכרונם לברכה, זענען טאַקע נישט געווען דאַקעגן און ר' רבקש האָט דאָרט געהאַלטן עטלעכע דרשות.

די צווייטע מחלוקת איז פאָרגעקומען ווען דער אָנגעזעענער מעזריטשער משכיל גביר און באַנקיר ה' שמעון בער מינץ ע"ה האָט אין דער היגער שוהל געוואָלט האַלטן אַ רעדע וועגן ציון, זענען געקומען חסידים און אַרויסגערופן גרויסע סקאַנדאַלן. ה' שמעון בער, נישט וועלנדיק איינרייסן מיט זיינע קרובים, די היגע גערער פני, האָט נישט געוואָלט רעדן. די ציונים האָבן געהאַט גרויס פאַרדרוס, וואָס די פאַרזאַמלונג איז נישט צושטאַנדגעקומען. זיי זענען דעריבער געקומען צום באַשלוס, אַז מען מוז האָבן אַן אייגן מקום אויף פאַרזאַמלונגען.

איבערהויפּט האָבן אין יענער צייט חברות געקאָנט האָבן אַ חיזוק, נאָר ווען זיי האָבן געהאַט אַן אייגענעם מנין, אַ אייגענע ספר תורה. און מ'האָט טאַקע געגרינדעט אַן אייגענעם מנין ביי ר' שימעלע קרייטשטיין אין די ליידיקע קאַשאַרן. דאָרט זענען זיך צונויפגעקומען שבת און יו"ט עטלעכע מנינים יידן צום דאַווענען. גערופן האָט מען עס דער ציוניסטישער מנין. איך געדענק נאָך די פייערלעכע גרויסע שמחת בית השואבה, וואָס די היגע ציוניסטן האָבן דאַמאָלס געפראַוועט.

דאָרט האָבן שוין פראַנק און פריי אַרויסגעוויזן זייער אָנגעהעריקייט צום ציוניזם די יינגע חסידישע יינגעלייט, וועלכע מ'האָט פאַרטריבן אָדער זענען אַליין אַוועק פון די שטיבלעך. ס'זענען אויך געווען עלטערע חסידישע באַהאַלטענע ציוניסטן, וואָס קיין טעטיקייט אויף דעם געביט האָבן זיי טאַקע נישט אַרויסגעוויזן, אָבער געשטיצט דורך קויפן אַקציעס און באַנוצן די נאַציאָנאַל-פאָנד מאַרקעס אויף זייערע בריוו.

פון די אַקטיווע און טעטיקע געדענק איך יאָזנצווייג, קאַמענני, שלום ראַטשין, יאַוואָר, יעקב שטיימאַן, אברהמע'לע שמעונס (העלבלום), בנימין קליגער, אזור האָפּער, יעקל שבתי'ס, איטשע און מאיר יחיאל קריידשטיין, יהושע'לע יאַבינאָוויטש, אברהם שבתי'ס, מתית'ל ביצעלע מאַלערס, שפּעטער נאַטאַן מינץ א. א.

האָבנדיק אַן אייגענעם מנין און אָרט האָט מען פרייער געקאָנט אַרבעטן (קעגן דער מאַכט) און אַלעמאָל זענען אַראָפּגעקומען פאַרשידענע ציוניסטישע רעדנער, נאָר איין קעגנער, איין כת, וואָס איז געווען קעגן ציוניזם זענען געווען די חסידים, וועלכע האָבן אים באַקעמפט מיט היימישע מיטלען. עס זענען אפילו צווישן זיי געווען אַזעלכע, וואָס האָבן געהאַלטן פאַר אַ הייליקן חוב צו וויסן געבן דערפון דעם זשאַנדאַרמסקי נאַטשאַלניק און דוקא גייענדיק מיטן טלית אתרוג און לולב צום דאַווענען, אָבער דאָס זענען נאָר געווען איינצלנע און אפשר טאַקע נאָר איינער, דער רוב אָבער האָט אַנדערש לייכטער געקעמפט מיטן ציוניזם, נישט מיט קיין מסירות און ה' שמעון בער מינץ האָט זיי טאַקע אָנגערופן נאָר מיטן נאָמען פראַים. אָט די זענען געווען די איינציקע ציוניסטי-מקטריגים. אָבער ביי ציוניסטן צווישן זיך איז געווען שלום ושלוה, אַלע זענען געווען בלב אחד, איין געדאַנק — שיבת ציון, האָט אַלע פאַראייניקט.

אַז איך קום היינט אויף אַ געוועזענע רעוויזיאָניסטישע היינט נ.צא.-פאַרזאַמלונג און הער זיך צו ווי דער מטיף שיט פעך און שוועבל אויף אונזערע אַלטע ציוניסטישע מנהיגים, וועלכע האָבן פיל, זייער פיל קרבנות בגופם ובממונם געבראַכט אויפן מזבח פון ציוניזם און זע ווי דער ערב-רב, די ביזהער אויסגעשפּראָכענע אַנטי-ציוניסטן, געפונען זיך צווישן די פאָר דעזערטערן פון דער ציוניסטישער מחנה און פרייען זיך אויפן חורבן, וואָס מ'וויל מאַכן אין אונזער אַלטער ציוניסטישער מחנה, נאָכגייענדיק בלינדערהייט די באַפעלן פון איין פערזאָן — קומט מיר אויפן זכרון יענע צייט, ווען ס'איז ביי אונז ציונים געווען שלום ושלוה. מ'האָט דיסקוטירט, מ'האָט טאַקע געלערנט הערצלען און אַ סך, זייער אַ סך אויפגעטון.

היינט ווערט אַלץ געטון אויף באַפעל פון איינעם, אָן שום דענקען, פאַרטראַכטן זיך איבער דעם. מיט אַ קנעפּל און אַ דעקלאַראַציע וועט מען באַקומען ביידע זייטן ירדן, טון דאַרף מען שוין גאָרנישט פאַרן ציוניזם. עס איז גענוג, אַז מ'וועט ברעכן, מזיק זיין דעם אַלטן ציוניזם.

אַמשטאַרקסטן טוט וויי, ווען אָט דער ערב-רב, אָט די שטענדיקע אַנטי-ציוניסטן רעדן אין נאָמען פון הערצל ז"ל און זיי ווערן עס די כהנים, די אויסדערוויילטע.

איך האָף, אַז די דעזערטירן, די וואָס האָבן אַמאָל געטראַכט און געדענקט ציוניסטיש, וועלן תשובה טון, צוריקקערן צו זייערע אַלטע ציוניסטישע חברים און וועלן דעם ערב-רב איבערלאָזן זייער עבודה זרה.

גימל.

—:—:—

ידידי-בריוועלעך

ב"ה ועש"ק לסדר „כי יפלא ממך דבר"

ידידי!

זייער אַ סך פלאות איז די וואָך ביי אונז פאָרגעקומען, וואָס איך קאָן זיי נישט פאַרשטיין, מיין שכל קאָן זיי נישט משיג זיין אפשר וועסטו, ידידי, פאַרשטיין און וועסט עס מיר מסביר זיין.

אין טאָלאָווער שטיבל זיצט אַ יינגל יעדן טאָג אַ שיינע פאָר שעה און לערנט. נישט חלילה מען צווינגט אים דערצו נאָר מאהבה. און קען גאַנץ שיין לערנען, און האָט נאָך אַנדערע מעלות: קען גוט [illegible] וואָרט און שריפט העברעאיש. און נאָך אַ באַזונדערע מעלה האָט ער, כאָטש דער פאָטער גייט קורץ געקליידעט, טראָגט דאָס יינגל לאַנגע מלבושים און אַ ידיש היטל.

נאָר איין חסרון האָט דער בחור'ל, ער איז אַ מזרחיסט. און אַז ס'האָט אין שטיבל פרייטאָג-צו-נאַכטס עפּעס אַ פּוחז אַ ריק, אַ גראָבע האַנט אָפּגעריסן דעם אויפגעקלעפּטן מזרחיסטישן פלאַקאַט האָט ער באַלעגט זיין פּראָטעסט און אויסגעמוסרט דעם אַראָפּרייסער: היתכן, אַ כרוז פון „מזרחי" פאַר בנין ארץ ישראל?

וואָס דאַרף טון אַ „כהן צדק"? איך מיין, אַז ווי אַ כהן דאַרף ער זיין אַ רודף שלום און געבן צו פאַרשטיין דעם אַראָפּרייסער פון כרוז, אַז ער איז אומגערעכט. טוט ער פונקט להיפך. טייטשט ער גאָר: „צדק צדק תרדוף", אַז דער „כהן צדק" דאַרף רודפן דעם צדק, דעם גערעכטן. און נאָך ווי אַזוי: ער האָט דערפון געמאַכט אַ קאַבינעט-פראַגע, אָדער איך אָדער דאָס בר-מצוה-יינגל. ער האָט פשוט געדראָט, אַז אויב דאָס יינגל וועט נישט אָפּטרעטן פון שטיבל גייט ער אַוועק (מסתמא אין שפּיכלער אַריין ווי אַלע שטיבל-פּליטים) און וועט אפילו ראש השנה נישט זיין קיין בעל-מוסף דאָרט (השם ישמרנו!).

איז מיר דאָ פלא צוויי זאַכן: ערשטענס, אַ ייד וואָס וויל נישט אָפּטרעטן פון דער חברה ציוניסטן, ווען ס'האַנדלט זיך וועגן אַ שטיקעלע בענקל אין באַנק און איז טועם אויף די סעודהלעך, ווו ער קאָן אַמאָל ח"ו נכשל ווערן מיט טריפה'ן קעז, -- זאָל נישט קאָנען זיין צוזאַמען אין איין שטיבל מיט אַ בחורל אַ יקר המציאות ביי אונז אין ביאַלע, אַ בחורל וואָס זיצט און לערנט און איז פרום. פאַרוואָס זיצט ער אין בית-יעקב אין שכנות מיט „תרבות" ר"ל? צווייטנס ווי נעמט אַ ייד אין היינטיקע צייטן, ווען ס'זענען דאָ אַזוי פיל קופצים אויף אַן עמוד און דראָט, אַז ער וועט דעם עמוד איבערלאָזן פאַר אַ צווייטן נאַר, און טאָמער איז חלילה דאָס שטיבל מסכים? וועט ער דאָך אַ גאַנץ יאָר וואַרטשען און כעסן זיך טאַקע ווי אַ כהן. הכלל, ס'איז מיר פלא די גאַנצע מעשה.

און נאָך אַ פליאה: די ביאַלער נ.צ.א. האָט שבת אַרויסגעלאָזט נייע לוחות, וועלכע פאַרשפּרעכן גאָרנישט, אַזוי שטייט בפירוש אויף איין זייט. אויף דער צווייטער זייט רופט דער נומער 1 אַלע יידן צו שטימען פאַר זיי. דער פאַראייניקטער רעליגיעזער בלאָק (?) אין ביאַלע רופט רעליגיעזע יידן צו שטימען פאַר נומער 2, דערנאָך קומט אַ מודעה, אַז מ'האָט דערהאַלטן אַן אויפרוף פון גדולי ישראל אונטערגעשריבן דורך אַ פאָר צענדליק רבנים אין פוילן, וועלכער רופט אָנטייל צו נעמען אין די וואַלן, נאָר צוליב דוחק אין פּלאַץ גיט מען נישט דעם אויפרוף.

איז מיר ווידער פלא, פאַרוואָס טאַקע איז פאַר אַזאַ אויפרוף פון גדולי ישראל אַ דוחק אין פּלאַץ און מ'פאַרנעמט עס מיט אַ פאַרוואָס? מיט לוחות וואָס זאָגן גאָרנישט צו? מוזן מען דעריבער זאָגן, אַז דער דוחק איז אין... גדולי ישראל, ווייל זיי זענען אין דער אגודה, אין מזרחי און אין דער אַלטער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע.

איז דאָך אַ פראַגע, אַלץ איינס בלאָפט מען, מאַכט מען שוין אַ צעטל פון גדולי ישראל אויך, אַזעלכע ווי דער היגער דעלעגאַט, למשל, פון די חרדים, מען שרייבט פּראָסט: הרב מ. א. שטיינבערג און נאָך אַזעלכע „גדולים". ווער דאַרף דען וויסן, אַז דער היגער רעליגיעזער קאַנדידאַט, וועלכער שטייט אויפן 52-טן אָרט (כמנין כלב) איז ס"ה אַ יאַטל נאָך און האַלט איצט ביי אלף-בית. אפילו ביאַלער גופא האָט מען דאָך איינגערעדט, אַז דער מ. א. שטיינבערג איז נישט קיין היגער, נאָר אַ פּערזענלעכקייט פון דער פרעמד. נאָכוואָס דאַרף מען, אַז דער אב"ד עפּרון פון שטשוטשין זאָל דאַרפן בפירוש מכחיש זיין, אַז ס'איז נישט זיין חתימה. הרב מ. א. שטיינבערג וכדומה

פון ביאַלער לעבן

אינטערעסאַנטער פּראָצעס

דער געוועזענער ביאַלער איינוווינער ה' משה מיגדאַל פון וואַרשע האָט זייערצייט געפאָרגט די היגע מיל-אייגנטימער: זתח ה' פרידמאַן, פנחס נאָרםמאַן, קרייזלמאַן א. אַנד. דעם סכום פון 10 טויזנט זל. שפּעטער האָט ער גענומען אויפמאָנען דאָס געלט. ס'איז אים אָבער נישט לייכט אָנגעקומען דאָס צוריקבאַקומען זיין געלט און דער קאָמאָרניק האָט נאָך אין יאָר 1932 געמוזט צוטרעטן דורכצופירן אַ ליציטאַציע פון דער מיל. די ליציטאַציע איז אָבער שפּעטער אָפּגעשטעלט געוואָרן, ווייל די צדדים האָבן געהאַלטן ביים אַדורכקומען צווישן זיך.

ערשט הייאָר האָט ה' מ. מיגדאַל, זעענדיק, אַז מיט גוטן וועט ער שוין זיין געלט נישט צוריקקריגן, פאַראָרדנט דעם קאָמאָרניק פאָרטצוזעצן די ליציטאַציע. דער קאָמאָרניק האָט דאַן אונטערגענומען די נויטיקע שריט.

דאָ אָבער האָבן די ה"ה פרידמאַן א. א. אַריינגעטראָגן אין היגן שטאָטישן געריכט, דורך דער פאַרמיטלונג פון אַדוו. אָקולאַ, אַן אינצידענטאַלע אָנקלאַגע אויף דער האַנדלונג פון קאָמאָרניק. עס זענען שוין נעמליך אַדורך גאַנצע דריי יאָר מיט עטלעכע נעצייטלטע טעג, זינט די ליציטאַציע איז אין יאָר 1932 איבערגעריסן געוואָרן; אַדוו. אָקולאַ פאַררופט זיך דערביי אויפן אַרט. 36 פון די אַריינפיר-געזעצן צום נייעם ציוויל-פּראָצעדור-קאָדעקס, וועלכער לויטעט, אַז אויב אין משך פון דריי יאָר זינט דער לעצטער טעטיקייט; ווערן נישט אונטערגענומען קיין שריט צו באַגייען די איבערגעריסענע ליציטאַציע-טעטיקייטן, פאַלט אָפּ די גאַנצע ליציטאַציע. אויפן יסוד פון דאָזיקן אַרטיקל – טענהט אַדוו. אָקולאַ – זענען די נייע שריט פון קאָמאָרניק אונטערגענומען אויף אַ נישט-לעגאַלן אופן.

דער צד שכנגד אָבער טענהט, אַז דער קאָמאָרניק האָט יאָ רעכט צו פירן ווייטער די ליציטאַציע, ווייל די 3 יאָר זאָלן זיך אָנהייבן רעכנען ערשט פון 1-טן יאַנואַר 1933, ד. ה. פון טאָג ווען די נייע פּראָצעדור-פאָרשריפטן פאַרלייכטען ערשט. דערביי פאַררופט ער זיך אויך אויף דער מיינונג פון פּראָפעסאָר אַלערהאַנד, אַנגעזעענעם מיטגליד פון דער פּוילישער קאָדיפיקאַציע-קאָמיסיע.

דאָס היגע שטאָטישע געריכט, וואָס האָט היינטיקע וואָך באַטראַכט דעם דאָזיקן אינטערעסאַנטן פּראָצעס, האָט דערווייל פאַראָרדנט אָפּצושטעלן די ליציטאַציע-שריט און שפּעטער באַשטעטיקט די אויספירונגען פון אַדוו. אָקולאַ, אַנולירנדיק די שריט פון קאָמאָרניק.

קיין פּרינציפּיעלער אורטייל פון העכסטען געריכט, אויף וועלכן דאָס געריכט זאָל זיך קאָנען שטיצן, איז נאָך אין דער פראַגע נישט פאַראַן, ווייל – כדאי צו באַמערקן – דער דאָזיקער פּראָצעס הייסט אַ פּראָצעדור-פּראָצעס און פּראָצעדוראַלע פראַגן האָבן נאָר 2 אינסטאַנצן און נישט 3. דאָס העכסטע געריכט וועט דעם ענין קאָנען באַטראַכטן נישט אויף דער ביטע פון תובע, נאָר אויב ס'וועט אַזאַ פאָרשלאַג אַריינטראָגן דער ערשטער פּראָקוראָר פון העכסטן געריכט.

מן הסתם וועט ה' מיגדאַל אַפּעלירן.

דער פּראָצעס האָט אַרויסגערופן גרויס אויפזען אין די יוריסטן-קרייזן.

זיצונג פון דער הנחה-קאָמיסיע

היינטיקן מיטוואָך איז פאָרגעקומען די ערשטע זיצונג פון דער קאָמיסיע, וועלכע דער ה' בירגערמייסטער האָט אונזער פאָרשטייער צוגעזאָגט צו שאַפן, בכדי צו באַטראַכטן די ביטעס וועגן באַפרייען די אומפאַרמעגלעכע פון אָפּצאָל פאַר די דאָקומענטן, וואָס מ'דאַרף צו דער מאַגיסטראַט-עווידענץ.

די קאָמיסיע באַשטייט פון די ה"ה סקאָלימאָווסקי—באַאַמטער, ח. קאַשעמאַכער און טייבלום פון דער קהלה און מ. גאָלדבערג פון גמ"ח-קאַסע.

כמעט אַלע ביטעס זענען דערליידיקט געוואָרן פּאָזיטיוו. לערך 70 פּראָצ. פּעטענטן זענען פולקאָם באַפרייט געוואָרן. כמעט פאַר אַלע איבעריקע פּעטענטן איז באַשטימט געוואָרן דער פּרייז פון 30 גר. פאַר אַ דאָקומענט.

ווייטערע זיצונגען פון דער קאָמיסיע וועלן פאָרקומען די קומענדיקע וואָך.

אַ „רעצעפּט" פּטור צו ווערן פון לאָקאַטאָרן...

דער בעל-הבית פון הויז אויף גראַבאַנאָווער 23, רער קירזשנער ה' מרדכי ספּיוואַק, האָט נישט געקאָנט דורכקומען מיט זיינע לאָקאַטאָרן וועגן דירה-געלט. לייענענדיק אַפּנים וועגן דער געשעעניש אויף פרעטע 16 אין וואַרשע, איז ער געפאַלן אויף אַ „געניאַלער" המצאה. ער איז נעמלעך אַוועק אין מאַגיסטראַט און אַראָפּגעבראַכט אַ בוי-קאָמיסיע, וואָס האָט באַלד געפסקנט, אַז דאָס הויז איז באַדראָט און – אַז די לאָקאַטאָרן דאַרפן זיך גלייך אַרויסציען.

כדאי צו באַמערקן, אַז די לאָקאַטאָרן האָבן זיך געבעטן, אַז זיי זענען גרייט אַליין דורכצופירן דעם נויטיקן רעמאָנט. אָבער דער באַרמהערציקער בעל-הבית האָט נישט געוואָלט באַשטיין אויף דעם.

ערשט גייען אַרום די פאַרצווייפלטע משפחות און זוכן אַ דאַך איבערן קאָפּ.

פּראָצעס פון אַ געוועזענער באַאַמטין קעגן מאַגיסטראַט

היינטיקן מיטוואָך האָט דאָס היגע שטאָטישע געריכט באַטראַכט די אָנקלאַגע פון פרל' איטע טשאַרנע, וועלכע מאָנט זיך ביים היגן מאַגיסטראַט קנאַפּע 2 טויזנט זל. געלט-אַנטשעדיקונג, פאַר אומגעזעצלעכן באַזייטיקן איר פון פאַרנומענעם פּאָסטן אין מאַגיסטראַט. די אָנקלאַגע האָט אונטערשטיצט אַדוואָקאַט אָקולאַ.

דער אורטייל וועט ערוואַרט מאָרגן, שבת.

פאָרפאַל ביי דער אַרבעט

פאָריקע וואָך, בעת דער קריסטלעכער מולער-אַרבעטער האָט זיך געפונען אויף דער רושטאָוואַניע ביים רעמאָנטירן דאָס הויז פון פאַרשטאָרבענעם מאַנדלבוים, האָט ער פלוצלינג פאַרלוירן דאָס גלייכגעוויכט און בכדי נישט אַראָפּצופאַלן האָט ער זיך אָנגעכאַפּט אין די עלעקטרישע דראָטן. דער אומגליקלעכער איז דאַן אַדורכגענומען געוואָרן מיט אַ שטאַרקן עלעקטרישן שטראָם. עס איז אים אָבער געלונגען אין זעלבן אויגנבליק אָפּצורייסן זיך פון די דראָטן. ער איז דאַן אַראָפּגעפאַלן פון דער הויך פון ערשטן שטאָק און זיך צעקלאַפּט איבערן גאַנצן קערפּער. דעם פאַרוווּנדעטן האָט מען אָפּגעפירט אין שפּיטאָל אַריין.

נישט געלונגענע גנבה

פאַרגאַנגענעם שבת אָוונט האָבן אומבאַקאַנטע גנבים געפּרוווט אויפברעכן מיט ווערטרייבער די אייזערנע טירן פון ה' א. קאַליכשטיינס אייזן-געשעפט אויף פרייהייט-פּלאַץ 19. עס האָט אָבער עמיצער געשטערט די גנבים אינמיטן אויספירן דאָס שווערע שטיקל אַרבעט. זיי זענען דעריבער געבעך אַוועק מיט גאָרנישט...

אויסגעבראָכן אַ שרפה

שבת דעם 24-טן ד. ח. 11.30 אָוונט איז אויף ציאַסנע גאַס נומ. 5 אויסגעבראָכן אַ שרפה אין די שטאַלן פון דעם קצב משה גאָלדשטיין. די לאָקאַטאָרן האָבן באַצייטנס באַמערקט דאָס פייער און געמאַכט אַן אַלאַרם. די אָנגעקומענע פייערלעשער האָבן גלייך דאָס פייער איינגעלאָשן. עס גייען אַרום קלאַנגען, אַז מ'האָט דאָרט אונטערגעצונדן, ברענמאַטעריאַל האָט זיך דאָרט געפונען זייער פיל. די פּאָליציי פירט אַן אויספאָרשונג.

כדאי צו באַמערקן, אַז ווען דאָס געשעט מיט צוויי שעה שפּעטער, וואָלט געוויס אָפּגעברענט געוואָרן דאָס גאַנצע געסל און עס וואָלט אפשר אויך געווען מענטשלעכע קרבנות.

פון ספּאָרט

זונטאָג איז פאָרגעקומען אַן אינטערעסאַנטער פוטבאָל-מעטש צווישן בריסקער קלוב „אָרקאַן" און היגן קלוב „לאָט".

די ביאַלער האָבן באַלד אין אָנהויב שפּיל געשאָסן 2 גאָלן. „אָרקאַן" קומט אָבער ביסלעכוויז צו זיך און שיסט אויך ביז דער פּויזע 2 גאָלן. נאָך דער הפסקה האָט שוין כסדר „אָרקאַן" די איבערמאַכט און שיסט ווייטערדיקע 3 גאָלן. דער רעזולטאַט איז 5:3 לטובת „אָרקאַן".

די גאָלן פאַרן „לאָט" האָבן געשאָסן קעללער (2) און שענקיעוויטש (1).

מיין אינטערוויו

(סוף פון דער 2-טער זייט)

וועגדעט זין וויפל מ'וועט הייסן דעם „מאָמענט" דרוקן.

– צי האָט איר אַ קאָנקרעטן פּלאַן פאַר אייער קאָנגרעס וועגן פאַרנוצן די קנעפּלעך וואָס מ'האָט ביי די זונטאָגדיקע וואַלן באַקומען?

– מיין פּלאַן איז, אַז מיר זאָלן מיט די קנעפּלעך פאַרשיטן די אַראַבער, ווי גענעראַל קוראָפּאַטקין האָט אין 1904 געפּלאַנט צו פאַרשיטן די יאַפּאַנער מיט היטלען.

– וויפל קנעפּלעך האָט אייער רעליגיעזע ליסטע אויף דער גאַנצער וועלט?

– דאָס קאָן מען נישט וויסן, ווייל כמעט אַלע קנעפּלעך האָבן אַריינגעוואָרפן די חברים פון נומער איינס, וועלכע זענען געזעסן ביי די פּושקעס.

– ווי לאַנג זענט איר רעוויזיאָניסט?

– פון דאַן, ווען מ'האָט ביי מיר געמאַכט אַ רעוויזיע און רעווידירט מיין אויסגעאַרבעטן „סידאָל".

– צי שטייט איר אין אַ שריפטלעכן קאָנטאַקט (שאלות ותשובות) מיט די גדולי מועצי התורה און אַנד. גדולי הדור?

– ניין. ערשטנס בין איך נישט אַזאַ ספרא רבה און אויב איך שרייב אַמאָל, איז אַ בריוול צו אַ מיידל, אַ פּעטיציע און אַ דעקלאַראַציע. אַפילו מיין נאָמען צווישן די דעלעגאַטן רבנים און גדולים האָבן זיי אַליין געשריבן.

– ווי לאַנג פירט איר שוין דעם הייליקן קאַמף פאַר די רעליגיעזע הצטרכותן פון די ברייטע יידישע פאָלקס-מאַסן?

– נישט לאַנג. וויפל איז דען אינגאַנצן, אַז כ'בין געוואָרן בר-מצוה? אַ שטיקל צייט האָב איך מיך פאַרנומען מיט פאַבריקאַציע. אַנומלט בין איך געשטאַנען נעבן סאַמאָכאָד, איז צוגעקומען דער חבר דעלעגאַט פון נומער 3 זוכן אַ סאַמאָכאָד, וואָס גייט אפשר קיין בירא-בידושאַן, האָבן מיר זיך אַזוי צוזאַמענגערעדט. נאָכוואָס פאָרן אַזוי ווייט און אויף איין זייט, אַז מ'קאָן פאַר אַ קנעפּל האָבן צוויי זייטן. איז געבליבן, אַז ער וועט זיין אין דער לינקער זייט און איך אין דער רעכטער זייט. האָט מען אים באַשטימט פאַר אַ קצין הגליל און מיר פאַרן רעליגיעזן פאָרשטייער אין ביאַלע. פון דאַמאָלסט אָן פיר איך דעם קאַמף.

איך האָב מיר געזעגנט און געדאַנקט דעם ינוקא און ער האָט מיר פאַרשפּראָכן פון צייט צו צייט, אויב די נ. צ. אָ. וועט נאָך עקזיסטירן, וועט ער מיר געבן אַזעלכע ערשטקלאַסיק-וויכטיקע און אינטערעסאַנטע אינטערוויוען.

יהודי

וועלן דאָך געוויס נישט מכחיש זיין.

און נאָך איז מיר אַ פּלא. פאַרגאַנגענעם זונטאָג איז געווען אַ וויעץ, אויף וועלכן עס זענען אַרויסגעטרעטן מיט רעדעס די 4 קאַנדידאַטן צום סיום פון אונזער וואַל-קרייז. און אַז איינער פון זיי האָט דערציילט כראָנאָלאָגיש כּמין פּוילנס ליידן און אויפלעבן, איז ווען ער האָט געהאַלטן ביי דער מאַי-איבערקערעניש פון יאָר 1926, דאַן ווען פּוילן איז געשטאַנען פאַר אַ רעוואָלוציע. האָבן זיך דערהערט אויסגעשרייען: „עס לעבע די רעוואָלוציע!" סאיז געוואָרן – הימל עפן זיך, מ'האָט די שרייער באַלד אַרויס געוואָרפן. ס'האָט נישט געהאָלפן אַפילו זייער פאַרענטפערן זיך, אַז זיי האָבן טאַקע געמיינט די רעוואָלוציע פון 1926. אין דער זעלבער צייט זענען זיך איבערן שטאָט פריי אַרומגעגאַנגען מחנות נאַראַלייט אין מונדירלעך מיטן בליץ און האָבן פאַרזיילט אויפרופן צו באָיקאָטירן די וואַלן, ווייל ס'איז אַ קאָמפּאַניע פון בע-בע, אוקראַינער און יידן, און פּאָליציי האָט גאָרנישט געהאַט קעגן דעם. הפלא ופלא.

איך וועל דיר איבערגעבן דעם פאַרלויף פון זונטאָגדיקן טאָג, אפשר וועסטו מיר אויפקלערן כאָטש איינע פון די פּלאים. באַלד זונטאָג בבוקר האָט דער בר-מצוה-בחור, דער דעלעגאַט פון די חרדים קיין ווין, הרב מ. א. שטיינבערג נעפירט אַלע חרדים אין מקוה אַריין; נישט אין באָד אַריין, ווי עס טוען די גרויסע (מחמת זונטאָג איז די באָד געשלאָסן און קיין יידישע איז נישטאָ), נאָך דער טבילה האָט מען אָפּגעשניטן די קנעפּלעך פון די מכנסיים אין טאַקע צוליב דעם האָבן זיי נישט געקאָנט גיין צו די וואַלן. האָבן זיי איבערגעגעבן די קנעפּלעך דעם דעלעגאַט און אַזוי ווי „בזמן שישראל עושים רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י אחרים" האָט דער דעלעגאַט פאַר זיי אונטערגעשריבן דעקלאַראַציעס און אַריינגעוואָרפן פאַר זיי די קנעפּלעך אין פּושקע...

מיטאָג-צייט בין איך אַרויס אין גאַס האָט געשווימלט מיט מונדירלעך. איך פרעג ווידע... ווער זיי זענען, זאָגט מען מען ... דאָס זענען נצא'ס, איך גיב אַ קוק, עפּעס גייען ווידער מונדירלעך, נאָר אַנדערע. ווער איז דאָס? ענטפערט מען מיר: דאָס איז נאַראַ און עס איז דאָס זעלבע וואָס נאַצי. איך זאָג דיר, איך בין פּשוט מבולבל געוואָרן: נאַראַ, נצא, נאַצי, וואָס איז פאַר אַ נפקא מינה? איך ווייס נאָר, אַז „וכי ינצו אנשים" איז ונגפו-- נצא צי נאַצי, אויף קיין שלום זאָגט עס נישט...

פון מיינע מחשבות האָט מיר אויפגעוועקט אַ קול פון אַ סטראַזשאַצקער טראָמבע. מאי קא משמע לן, וואָס איז דאָס פאַר אַ שופר בלאָזן פאַר ראש חודש אלול? זאָגט מען מיר, אַז כּפי אַלע, די גאַנצע שטאָט האָט שוין אָפּגעגעבן די קנעפּלעך, נאָר די חרוזים פון שפּייכלער פעלן נאָך, איז מען זיי מעורר. אומזיסט – טראַכט איך מיר – נישט ביי מאָטיען! ביי די יידן וועט איר אויף וואָס ס'זאָל נישט זיין קיין קנעפּל אַפילו נישט קריגן...

וואָס דער סוף איז געוואָרן ווייס איך נישט, וויפל קנעפּלעך מ'האָט געזאַמלט איז אַ סוד, דאָס ווייסן נאָר אַ פּאָר אייגענע און גאַנץ בקרוב פאָרט מען צום הר סיני קיין ווין מקבל זיין די נייע לוחות. איך רעכן, אַז אויב די נייע לוחות וועלן זיין מיט אַ פּאָר „לא'ען" ווייניקער וועלן זיי אפשר האָבן אַן אָפּגאַנג. און דער ע"ק דאַרף מען נישט אַריינשטעלן דעם „ולא תונו איש את עמיתו", כדי מ'זאָל קאָנען טרייבן דעם גרויסן בלאָף. איי, צו וואָס דאַרף מען עס, וואָס איז מען מיט דעם מחדש – אָט דאָס איז מיר טאַקע אַ פּלא, אפשר וועסטו, ידידי, מיר דאָס דערקלערן.

ידידך **אורח.**

Redaktor i Wydawca: Chaim D. Miodek. Druk „Express". Biała-Podl.